

"Dat heb je van je moeder!"

Over de juiste plek voor pleegouders en biologische ouders in het pleeggezin

Door Gertrudie Boersen

Het is woensdagmiddag, de kinderen zijn lekker aan het spelen. Er wordt gebeld. Hun biologische moeder komt, na lange tijd niet te zijn geweest, onverwacht op bezoek. We laten haar binnen. Na de eerste blijheid van de kinderen wordt het wat ongemakkelijk. Moeder begint ons te vertellen waar ze geweest is en hoe het met haar gaat en richt zich nauwelijks tot de kinderen. Ik stel de kinderen voor om een spelletje uit te zoeken om met moeder te doen en dat brengt ze weer samen in contact. Er wordt leuk gespeeld en van het één komt het ander. Vandaag gaat het goed, maar het komt ook regelmatig voor dat ik moeder erop aanspreek dat ik het belangrijk vind dat ze contact maakt met haar kinderen als ze op bezoek komt. Zelf moet ik oppassen dat ik haar niet te veel ga helpen en zij een cliënt wordt in plaats van de moeder van mijn pleegkinderen.

Hoe je je als pleegouder tot de biologische ouders kunt verhouden, heb ik altijd een lastig onderwerp gevonden. Twee jaar geleden kwam ik in aanraking met de boeken van Bert Hellinger en andere therapeuten die zich intensief met de familie als systeem bezighouden. De inzichten die ik daaruit haalde hebben mij erg enthousiast gemaakt en hebben mij veel antwoorden gegeven op een aantal knelpunten. Nu pas ik ze dagelijks toe in de opvoeding van onze pleegkinderen en de omgang met hun biologische familie.

De essentie van het pleegouderschap

Voor mij gaat het allereerst om hoe ik naar het pleegouderschap kijk en hoe ik naar families in het algemeen heb leren kijken.

De plaats die je als pleegouder inneemt verschilt meestal met de functie die je als pleegouder hebt. Toen de moeder van onze pleegkinderen in de zomer bij ons op bezoek was, was één van de kinderen tijdens het spelen gevallen. Het kind kwam naar ons als pleegouders toe om getroost te worden en ging niet naar haar eigen moeder. Zij was niet gewend om van haar moeder troost te ontvangen. Daarin werd duidelijk dat wij als pleegouders de zorgende rol van moeder hebben overgenomen en het pleegkind daarin de benodigde emotionele stabiliteit ervaart. In de beleving van een familieband staan de eigen ouders echter altijd op nummer één. Het komt aan de eettafel wel eens ter sprake wie voor hun het belangrijkste is. Standaard staan hun eigen vader en moeder bovenaan en die positie is onaantastbaar. Als je dit als pleegouder respecteert, geeft dit de pleegkinderen veel rust. Ze hoeven dan hun loyaliteit aan hun ouders niet op te geven en kunnen de liefde die ze van de pleegouders ontvangen gemakkelijker tot zich nemen en zich ook aan hen binden. Hierin ligt voor mij de essentie van de posities van pleegouders en de biologische ouders van de pleegkinderen ten opzichte van elkaar: het is altijd schakelen tussen 2 familie-systemen. In het familiesysteem van de pleegkinderen staan de pleegouders achteraan, zij kwamen immers als laatste in het systeem. In het familiesysteem van de pleegouders zelf, staan de pleegkinderen achteraan, zij hebben namelijk geen bloedband met de familie van de pleegouders. Dat daar wel sprake kan zijn van een innige emotionele verbinding met de verschillende leden van dat familiesysteem, mag ook duidelijk zijn. Een pleegkind kan het pleeggezin als zijn of haar "thuis" ervaren, maar blijft verbonden met 2 familiesystemen.

Oplossingen voor de praktijk van alledag

Elke situatie vraagt zijn eigen aanpak, maar wij hebben gemerkt dat er een aantal voorwaarden geschapen kunnen worden die aan de basis staan voor een goede verhouding tussen pleegouders en biologische ouders van de pleegkinderen. Ik zal daarvan een aantal voorbeelden geven.

- Een manier om altijd letterlijk in de goede positie van elkaar te verkeren, is het handhaven van een tafelschikking tijdens het eten of bij gesprekken. In een gezin van 2 pleegouders en 2 pleegkinderen kan deze tafelschikking als volgt zijn: de 2 volwassenen aan de ene kant van de tafel en de 2 pleegkinderen aan de andere kant van de tafel. Met de wijzers van de klok mee is de volgorde: eerst de kostwinner, dan de partner, dan het oudste kind en als laatste het jongste kind. Wij hebben gemerkt dat als wij zo aan tafel zitten, er uiteindelijk meer rust is aan tafel en er minder wordt gekibbeld door zowel de volwassenen als de kinderen. Zouden er ook eigen kinderen van de pleegouders aanwezig zijn, dan zitten deze tussen de ouders en de pleegkinderen. Als nu de moeder of een oma van de kinderen op bezoek komt, verandert de tafelschikking. Wij zorgen als pleegouders dat we altijd aan de linkerkant van het familielid zitten. Voor ons bevestigt dat onze "dienstbare" positie ten opzichte van het familielid. De moeder of de oma krijgt dus de eerste plaats aan tafel. Ook dit geeft aan tafel de meeste gezelligheid en hen de gelegenheid om hun rol als moeder of oma met zoveel mogelijk verve op zich te nemen. Een dergelijke tafelschikking bij moeilijke gesprekken met de biologische ouders vergemakkelijkt het gesprek en de bereidheid naar elkaar te luisteren en elkaar te respecteren. Ouders voelen zich namelijk door pleegouders erkent in hun positie als ouder. Een juiste tafelschikking is ook een kwestie van uitproberen en onderzoeken welke de beste is.
- Een andere manier om de plaats van de ouders in het systeem van de pleegkinderen te bevestigen, is om een foto van de ouders van de pleegkinderen aan de muur te hangen. Deze foto hangt dan tegenover de plaats van de kinderen waar zij normaliter aan tafel zitten. Hiermee bevestigen de pleegouders dat zij hun goedkeuring geven aan de loyaliteit die het kind ervaart ten opzichte van de eigen ouders. Ook dat geeft een pleegkind rust.
- Omdat de beide ouders van in ieder geval onze pleegkinderen regelmatig buiten beeld zijn, is dat wat zij aan hun kinderen doorgeven, weinig zichtbaar. Kinderen hebben er veel behoefte aan dat toch te kunnen zien, om zich met hen te kunnen identificeren. Het helpt als pleegouders met een zekere regelmaat bevestigen dat zij bepaalde kwaliteiten van hun ouders hebben meegekregen, zoals hun slimheid, het goed kunnen rekenen, het goed kunnen tekenen, zingen, etc. Daarmee geven de ouders bij elke nieuwe ontdekking van een kwaliteit op indirecte wijze toch weer iets door. Zo blijft een warme verbinding met de ouders bestaan en blijft de mogelijkheid zich met de ouders te identificeren, enigszins in stand.

Tot slot

Er is nooit één beste manier te geven over hoe je met biologische ouders kunt omgaan. In mijn ervaring is het belangrijk om ze een duidelijke plek te geven in het pleeggezin. Vervolgens is het experimenteren met hoe de verbondenheid met de biologische ouders zoveel mogelijk in stand gehouden kan worden. Daarbij is het onvermijdelijk dat er ook gesproken wordt over die kanten van de biologische ouders die maakten dat zij niet meer voor hun kinderen konden zorgen. Het is aan de pleegouders om daarover met respect voor de onmacht van de biologische ouders te praten en vriendelijk te kijken naar datgene wat ze wél goed kunnen en wat ze zichtbaar hebben meegegeven aan hun eigen kinderen. Dat geeft de pleegkinderen een stevige basis om zich te kunnen nestelen in het pleeggezin en de biologische ouders om daar waar mogelijk hun rol van ouder te vervullen.

Gertrudie Boersen is pleegmoeder, heeft een eigen bedrijf als trainer, familieopsteller en coach en is te bereiken via www.dynamika.nl of op telefoonnummer: 020- 639 10 99.